

Herkes İçin Coğrafya

SAYI: 4

BUZ VE ATEŞ ÜLKESİ İZLANDA

Mustafa ANDIÇ¹

Uçağımız daha başkent Reykjavik'e indiğinde büyüleyici ülke bu niteliğinden küçük bir bukile göstermişti bile. Uçak yolcularını almaya gelen otobüslerin dış cephelerini kaplayan kocaman, buzullar, volkanlar, şelaleler, kuşlar, balina ve bilumum coğrafi güzellikler daha o anda hepimizi sıra dışı bir coğrafyada olduğumuz konusunda ikna etmeye yetmişti. Yorgunluğumuzu unutup bir an önce bu sıra dışı güzelliklerin içine dalmak istiyorduk. Nitekim geç vakit olmasına rağmen otelimize değil doğrudan Blue Lagon'a gittik. Yer altından çıkan jeotermal sular içindeki minerallerden dolayı buz mavisi rengine bürünmesinin ötesinde; dışarıda sıcaklık 5-6 derece iken, yüzlerce insan sıcacık suların keyfini çıkarıyordu. Üzerimize yağan hafif yağmura bile aldıriş etmeden bu sıra dışı coğrafi olayın keyfini çıkardık. Bütün yorgunluğumuzu unutup, tamamen gevşemiş bir halde otelimizin yolunu tuttuk. Hepi topu 330 bin nüfuslu ülkenin yarısından fazlasının yaşadığı Reykjavik'te bir gece yatıp, ülkenin altını üstüne getirmek için ertesi sabah kuzeye doğru yola koyulduk.

Fotoğraf 1: Avrupa'nın en büyük buzulları İzlanda'da bulunuyor.

¹ Coğrafya Öğretmeni

Herkes İçin Coğrafya

SAYI: 4

103 bin km² olan bu küçük ülke, Türkiye'nin 1/8'i kadar yer kaplıyor. 64 derece kuzey enlemleri ile kutup kuşağında yer alıyor. Kuzey Atlantik Kıstağı dediğimiz büyük fay hattı ülkenin güneyinden kuzeyine doğru adeta ülkeyi ikiye bölüyor. Bu kırığın batısındaki topraklar Kuzey Amerika, doğusunda kalan topraklar ise Avrasya topraklarının jeolojik özelliklerini taşıyor. Hafif yağmurlu bir havada ülkenin kuzeyinde bulunan en büyük şehir Akureyri'ye doğru giderken bol miktarda coğrafi olay ve sıra dışı yer şekillerine rastlıyoruz. Önce Hvalfyord Fiyordunu geçiyoruz. Devamında buzulların içindeki volkanik alanlardan çıkan lavların suları eriterek dere yatağına taşıdığı ve buradaki bazalt taşlarının arasından akan Hraunfossar Şelalesini ve İzlanda'nın en büyük sıcak su kaynaklarının bulunduğu Deildarhung'a ulaştık. Tabiat öylesine büyüleyici ki; hafif kırmızı renge bürünmüş bitkilerle dolu vadilerden geçerken dört bir tarafta dumanlar yükseliyordu. Bu dumanlar yer altında çıkan sıcak suların soğuk havayla temas etmesi sonucu göğe doğru yükseliyor ve bizlere görsel bir şölen sunuyordu adeta. Yine yol boyunca Moğolistan'dan başka hiçbir ülkede göremediğim sayıda atlar vardı. Bu ülkeye özgü biraz daha kısa boylu ama oldukça güçlü olduğu belli olan atlar sürüler halinde vadiler boyunca otluyorlardı. Buradaki atlar tüm dünyada özellikle kendilerine has yürüme şekilleriyle farklı bir nitelik taşıyorlar. Ülkede her üç kişiye bir at düşüyor. Bu küçük ülkede 100 binden fazla at bulunuyor. Hem eti yeniyor, hem de ihraç ediliyor.

Glaumbaer bölgesinde 9. yüzyıldan kalma tarihi çim evlerinde insanların bir milenyum önce nasıl yerlerde barındıkları ve nasıl hayatta kaldıklarıyla ilgili güzel bir müzeyi geziyoruz. Burada kucağında çocuk olan bir heykel bulunuyor. Bu heykel Amerika kıtasında doğan ilk Avrupalı beyaz çocuğun doğumunu simgeliyor. (Yani aslında Vikingler İspanyollardan 500 yıl önce Amerika'yı çoktan keşfetmişler). Akşama doğru iki küçük köyün zamanla birleşmesiyle oluşan Akureyri kasabasına vardık. Kasaba dediysem de bu ülkenin şartlarına göre kuzeydeki en büyük şehir burası.

Otelimize gidip yerleşiyorduk ki resepsiyondaki görevli bizleri heyecanlandıran haberi verdi. "Oooo çok şanslısınız, bu gün hava açık ve güzel; 176 gün sonra şansınız yaver giderse bu gece yarısında Kuzey ışıklarını görebilirsiniz". İşin doğrusu bu programı yaparken kuzey ışıklarını göreceğimiz konusunda pek de bir umudum yoktu. Heyecanla hemen odalarımıza yerleşip, şehre indik ve çabucak yemeğimizi yiyip tekrar şehrin dışında bir tepede bulunan otelimize döndük. Gerçekten de gece yarısına doğru pırıl pırıl olan havada yavaş yavaş Kuzey Işıkları (Aurora Borealis) gözükmeye başladı. Önce gri bir hat olarak uzun ve geniş lazer ışıkları şeklinde görülmeye başladı. Ardından ufuk çizgisi üzerinde gri ile yeşil karışımı renkler belirmeye başladı. Kutuplarda yer çekimi daha fazla olduğu için yerin manyetik alanı ile güneşten kopan parçacıkların etkileşimi ile oluşan bu coğrafi olaya denk gelmek çok büyük bir şanstı. Bu arada filmlerde gördüğümüz kuzey ışıkları hareketlerinin de çoğunun hızlı çekimle renk armonisine dönüştüğünü anlamış olduk.

Herkes İçin Coğrafya

SAYI: 4

Fotoğraf 2: Kuzey Işıkları'nın dünyada en iyi görüldüğü yerlerden biri İzlanda...

Gezimizin üçüncü gününü tam gün Akureyri'nin çevresine ayırdık. Önce Tanrıların şelalesi anlamına gelen “Godafoss Şelalesi”ni gezdik. Çok çeşitli kuş türleriyle ünlü olan Myvatn Gölü kıyısında çeşitli kuş, ördek ve yaban kazlarını görme imkânı bulduk. Bu arada dağlık bölgelerdeki buzullardan inen gümüş renkli berrak sulara yabani somon balığı avlayanların bir günlük av için 2000 Euro ödemeleri gerektiğini şaşarak dinledik. İzlanda’da öylesine güzel ve temiz dereler var ki, bunlardan hepsine ağzınızı dayayıp kana kana içebilirsiniz. Şehirdeki şebekeler dâhil tüm sular içilebiliyor. (Şişe suyunun 3Avro olduğunu düşünürseniz, bu durum zaten birazda kaçınılmaz oluyor.) Labirenti andıran ve ilginç bir film platosuna benzeyen Dimmuborgir lav atıklarıyla oluşmuş kaya yığıntılarını gördük. Günün en keyifli anları hiç şüphesiz çok soğuk ve yağmurlu havada Namskard bölgesine gidip sıcak su tesislerinde açık hava havuzlarına girmektir. (öyle ya; çok soğuk havada üşümek için soyunup açık havada sulara dalacak kaç tane yer var dünyada?). Soğuk ve yağmurlu havaların bir başka keyifli tarafı ise sıcacık bir mola yerine varıp, doğal çimenlerle beslenen hayvanların etinden yapılmış “İslandic lamb Soup” dedikleri sebze karışımı çorbasından içmek oluyor. Yine bu bölgede bulunan yeşil renkli güzel bir kaldera gölü oldukça görkemliydi. Gezdiğimiz bölge ülkeyi jeolojik olarak ikiye ayıran bir fay hattı üzerinde çok sayıda jeotermal santral yer alıyordu. Fay kırıklıklarının devasa kaya bloklarını uzun bir hat boyunca nasıl ikiye ayırdığını net bir şekilde görebiliyorduk. Öyle ya; Dünya’nın en yeni volkanik hareketleri, dünyanın bu en yeni adasında vuku buluyordu. Adadaki çoğu yeryüzü şekli sadece son bin yılda oluşmuştu. Coğrafya dersinde jeoloji ile ilgili öğrendiğimiz tüm teorik bilgilerin adeta uygulama sahasıydı bu günkü tanık olduğumuz görseller. Buradaki coğrafya öğretmenleri çok şanslı olsa gerek. Bizim öğrencilerin

Herkes İçin Coğrafya

SAYI: 4

kafasında canlandıramadığı tüm coğrafi şekilleri buradaki çocuklar birebir görüp yaşıyorlar.

İzlanda gezimizin 5.gününde rotamızı ilk olarak Avrupa'nın en meşhur balina turu yeri olan Husavik'e çevirdik ve Gulfstream Sıcak sularını takip ederek Meksika körfezinden 7 bin km boyunca balık sürülerini takip ederek gelen balinaları görme imkânı bulduk. Deniz yağmurlu, dalgalı ve soğuk olmasına rağmen çok keyifliydi. Gulfstream'den gelen sıcak sularla Grönland'ın kuzey doğusundan gelen soğuk suların karşılaştığı yerlerde bol miktarda deniz canlısı bulunduğu için İzlanda kıyıları dünyanın en zengin balık çeşitlerini barındırma imkânı bulunduruyor. Bu nedenle öğle yemeğimiz doğal olarak deniz ürünlerinden oluşan menüydü. Bu deniz ürünleri aynı zamanda adayı birçok balıkçıl kuşlarında önemli duraklarından bir haline getiriyor. Bu kuşların en önemlisi "Puffin" denilen, gagaları siyah ve turuncu renkli kuşlar. Ada'nın kuzeyinde ve güneyindeki adalarda milyonlarcası koloni halinde yaşarken son baharda yetişkinlerin tamamı kıta Avrupa'sının kuzey Batı kıyılarına göç ediyorlar. Yolumuzun üzerinde bulunan Dettifoss Şelalesi, yağmurda 800 metre yürümemize rağmen muhteşemdi. Wictoria ve İguazu'dan sonra sanırım dünyada gördüğüm en güzel şelaleydi. Hemen yukarı tarafta bir şelale daha olmasına rağmen yağmurdan dolayı aracımıza dönüp yolumuza devam ederek Egilsstadir kasabasına ulaştık. Göl kıyısında şirin bir otele yerleştik. Otel dediysem de aslında konakladığımız bu mekân bir otel değil bildiğimiz bir okul. Evet evet bir okul. Bu ülkede turizm sezonunda okulları tatil edip sınıfları otel odasına çeviriyorlar ve okullar açıldığı zamanda otel odaları tekrar kendi işlevine yani sınıflara çevriliyor. Nüfus çok az olduğu için sınıflar kalabalık olmuyor. Bu nedenle standart bir otel odası rahatlıkla bir sınıfa dönüştürülebilir. Zaten ülkenin hemen tamamı milli park statüsünde olduğu için yapılaşmaya pek izin vermedikleri gibi her türlü yapı ve üründen olabildiğince çok amaçlı yararlanıyorlar.

Fotoğraf 3: İzlanda'nın sembolü olan puffin kuşu.

Herkes İçin Coğrafya

SAYI: 4

Sonraki durağımız adanın doğusu oluyor. Bu kıyılar Norveç kadar dik olmasa da çok fazla kara içlerine kadar giren fiyord kıyılarından oluşuyor. Bir yüz yıl önce burada kurulan bir Fransız kasabası halen varlığını sürdürüyor. Doğu kıyıları önemli bir alüminyum tesisi ve jeotermal santrali ile meşhur bir yer. Ülke dünya alüminyum üretiminin yarısını karşılıyor. Bu bölgede yapımı planlanan bazı projeler ise 2008 de yaşanan ve birçok bankanın iflas ettiği büyük ekonomik kriz nedeniyle askıya alınmış. Bu krizde ve insanlar gelirinin yarısını kaybetmiş. (Kişi başına düşen milli gelir o yıl 78 bin dolardan 50 bin dolara düşmüştü.) Neyse ki ülke kısa sürede yeniden toparlanıp gelirini kişi başına yıllık 70 bin doların üzerine çıkararak insani gelişim raporlarına göre dünyanın en müreffeh ülkesi olma özelliğini yeniden yakalamış. Bol miktarda fiyord, ufak tefek şelaleler görerek. (Bu ufak tefek dediğimiz şelaleler bile Türkiye'nin en büyük şelalelerinden daha görkemliydi). Bu günün en önemli durağı 94 yaşında olup da 17 yaşından bu yana ülkenin dört bir yanından topladığı çeşitli taş minerallerinden oluşan güzel bir koleksiyon hazırlayan Mrs Petras' Mineral Müzesi oldu. Özellikle her türlü volkanik taşlardan oluşan çok zengin jeolojik numuneler vardı. Keskin ve sarp yamaçlı üzerleri yosunlarla dolu yem yeşil dağ manzaraları arasında, doğunun en önemli deniz fenerini görüp istakozlarıyla ünlü Höfn kentine ulaştık. Yine kış mevsiminde okul yaz mevsiminde otel olan mekânımız oldukça güzeldi. İzlandalılar her şeyden en uygun şekilde yararlanmayı biliyorlar. Güney kıyıları boyunca batıya doğru bir süre gittikten sonra nihayet Dünya'daki son buzul çağının son büyük kütlelerinin bulunduğu Vatnajökull buzuluna ulaştık. Avrupa'nın en büyük buzulu olan Vatnajökull; Skaftafell Ulusal Parkı'nın içinde bulunuyor. Bu buzul ülke yüzölçümünün % 8 ini barındırıyor. Son 10 bin yılda dünyada buzul çağı sona ererken İzlanda'da tıpkı İskandinavya'nın kuzeyinde olduğu gibi günümüzde de buzul çağını yaşayan en büyük bölge. Nihayet bu buzulların arasından akan Morenlerden birinin önünde oluşmuş Jökulsárlon Buzul Gölü'nün önünde duruyoruz. Buradan hem karada hem suda gidebilen özel araçlarımıza binip bir süre karadan ilerledikten sonra buzlu sulara dalış yapıyoruz. Kütlelerinin çoğunluğu suların içine gömülmüş olan buz parçalarının arasından bir süre ilerliyoruz. Bu deneyim gerçekten sıra dışı. Zira Patangonya'nın en büyük ve güzel buzulu olan Perito Moreno çok ihtişamlıydı ancak apartman büyüklüğündeki bu hareketli buzulların arasında dolaşmak sıra dışı bir deneyimdi. Batıya doğru dört beş saat yol almamıza rağmen buzulun değişik kollarıyla hep karşılaşmaya devam ettik. Sonrasında lav akıntılarının kıyı düzlüklerine bıraktığı kül tabakalar ve bazalt örtüleri arasından devam edip akşama Vik kentine ulaştık. Bu bölge siyah kum plajlarıyla, dolomit kaya sütunları ve kıyı bloklarıyla ünlü. Ardından Skogar Müzesi'ni ziyaret ettik. Yerel halk ve İzlanda tarihi ile ilgili detaylı bilgiler içeren müze aynı zamanda insan yaşamının gereksinimleriyle doğal afetlerden kurtarma gereçleri sergileniyor. Okullarda acil arama kurtarmayla ilgili müfredatlar uygulanıyor. Yerel yönetimler herkesi bir kurtarma timine kaydetmişler, kısa sürede nasıl organize olup olay mahaline gidecek yöntemleri ve bununla ilgili daha önce yaşanmış hadiselerden örnekler veriliyor. Ülkedeki en büyük doğal felaketlerden biri Mayıs 2010 yılındaki volkanik patlamayla oluşmuş, milyonlarca metre küp duman tüm Avrupa'nın hava sahasını kapatmış ve on binlerce uçak seferi bir hafta boyunca yapılamamıştı. Skogarfoss Şelalesi ise 80 metre ile ülkenin en yüksek şelalesi. Ancak, bütün İzlanda turumuzun en güzel şelalesi hiç kuşkusuz Gullfoss Şelalesi idi.

Herkes İçin Coğrafya

SAYI: 4

Bu uzun ve dolu dolu geçen günümüzün en güzel anı ise hiç kuşkusuz ülkenin simgesel coğrafi niteliklerinden birini oluşturan gayzerlerdi. Yer altındaki kırıklı kütlelerin arasından basıncın etkisiyle sıkışan suların her 5-6 dakikada bir 15-20 metre yükseğe fişkirmasıyla oluşan su ve buhar kütlesi, bizi kendisine hayran bırakmaya yetti.

Fotoğraf 4: Gayzer, İzlanda'nın simgesi sayılan doğal güzelliği...

Herkes İçin Coğrafya

SAYI: 4

Günün sonunda ise Kuzey Atlantik Fay hattının tam ortasında bulunan Thingvellir Milli Parkı'nı ziyaret ettik. Fay kırığı her yıl 2.5 cm ülkeyi ikiye bölüyor. Bu bölge aynı zamanda dünyanın ilk parlamentosunun toplandığı yer. Her ne kadar biz Magna Carta (1215)'i demokrasinin ilk örneği olarak bilsek de 11. yüzyılda İzlanda'da parlamentonun bulunduğu belgeleriyle kanıtlanmış olması çok önemliydi.

Fotoğraf 5: İzlanda'yı ikiye bölen, Kuzey Amerika ve Avrasya levhaları sınırı.

Herkes İçin Coğrafya

SAYI: 4

İzlanda'da her 10 dakikada bir tüm mevsimleri yaşama imkânınız oluyor. Hava bir sıcak, bir soğuk, bir yağmurlu, bir rüzgârlı, ne isterseniz var. Burayı gördükten sonra bir daha "İstanbul'un havasına güven olmaz" sözümü geri almaya karar verdim.

Bir hafta dopdolu geçen gezimizin ardından İzlanda hepimizde derin izler bıraktı. Dünya'da eşi benzeri olmayan tüm coğrafi oluşumlar ve doğal güzelliklerin hepsinden örnekler sunan bu muhteşem ülke sizleri çağırıyor.

mustafa.andic@hotmail.com